

SZEMLE

Nemzeti tudat, nemzeti és etnikai folyamatok

Európa bevándorlással kapcsolatos nehézségei

Europe's Immigration Problem: Hurrell, Anita: This is my Land; Guild, Elspeth: Uncommon Policies; Bertin, Francesca-Fontanari, Elena: Militarizing the Mediterranean = IP-Global Edition, 4. vol. 2011.

Rachel Herp Tausendfreund, a Global szerkesztőjének előszava

Európát egyre több kritika, és támadás éri a menekültekkel szembeni embertelen bánásmód, és a közös bevándorláspolitika hiánya miatt. Felmérésekből kiderül, hogy az unió legnagyobb országainak lakossága többségében elégtelennek tartja azt, ahogyan a kormány a bevándorlással kapcsolatos kérdéseket kezeli.

Mint mindig, természetesen most is arról van szó, hogy az egyes tagállamok közötti véleménykülönbség hátráltatja a közös stratégia kidolgozását. Anita Hurrell, a Policy Network munkatársa amellet érvel, hogy az Unió országaiban egyre inkább eluralkodó bevándorlás-ellenes hangulat, és a szélsőséges pártok térnyerése, a nemzeti kormányok, illetve az Európai Unió hibája. A vezetők nem adnak választ a nem-migráns lakosság aggodalmaira, és ezzel teret engednek a torzítások és féligazságok terjedésének.

A másik olyan kérdés, amelyet az EU polgárai biztosan a legfontosabbak között tartanak számon, és amelyről e számban olvashatnak: az energia. Ugyan a közös együttműködés még gyerekcipőben jár, a bevándorlással ellentétben az Unió ebben a kérdésben legalább már konkrét elképzelésekkel rendelkezik.

Ez az én földem (Anita Hurrell)

Az európai politika egyre hangosabb a bevándorlásellenes véleményektől. Sokan túlbecsülik a bevándorlók valódi számát, és a bevándorlás munkaerőpiacra gyakorolt hatását. Az európai társadalmaknak szembe kell nézniük a kirekesztő nézetekkel, és ésszerű, etikus bevándorláspolitikát kell kialakítaniuk.

A világon ma körülbelül 214 millió bevándorlót tartanak nyilván. A hazájukat elhagyók két harmada gazdag országokat vesz célba, de a föld népességének túlnyomó többsége sosem hagyja el szülőföldjét. A bevándorlókkal, és a bevándorlással kapcsolatos intézkedések a nemzetközi szabályozások, és megállapodások ellenére még ma is nagyrészt nemzetállami hatáskörbe tartozik. Bár az Európai Unió elvben biztosítja a szabad munkaerőáramlást, a képzetlen rétegek a valóságban nagyon is erős korlátozásokba ütköznek. A bevándorlás kérdése pedig egyre nagyobb hangsúlyt kap Európa politikai diskurzusában.

A kérdés középpontjában az integráció, különbözőség, és identitás fogalmi állnak, miközben a gazdasági válság hatásait megszenvedő népesség egyre inkább a munkaerő szabad áramlásának korlátozását kezdi a bevándorlással kapcsolatos kihívások megoldásának vélni. Az elmúlt két évben nagy port kavart esetek közül említhetjük azt, amikor Svájc nem engedélyezte újabb mecsetek építését, vagy amikor Franciaország elpusztította a romatelepeket, és lakóikat erőszakkal visszatoloncolta Romániába, és Bulgáriába. Ugyanez az attitűd köszön vissza Thilo Sarrazin „Németország felszámolja önmagát” című könyvében, amely a németországi törökök (megbukott) integrációjáról szól, valamint Nicolas Sarkozy, és Angela Merkel multikulturalizmust elítélő nyilatkozataiban is.

Az identitáspolitika a választási kampányok egyre fontosabb témájává válik, és Európának szembe kell néznie a szélsőjobboldali populista pártok előretörésével, amit a gazdasági nehézségek, és a régebb óta porondon lévő politikai ellittel szembeni egyre nagyobb bizalmatlanság is táplál. Ez a folyamat szinte minden Uniós országban megfigyelhető. Dániában, Hollandiában éppúgy, mint Svédországban, Finnországban, vagy éppen Ausztriában. Ráadásul a főáramba tartozó politikai pártok is inkább negatívan, mint pozitívan állnak hozzá a bevándorlás kérdéséhez. A közvélemény nyomása természetesen rájuk is hatással van. 2010-ben a Transatlantic Trends bevándorlással kapcsolatos felmérése kimutatta, hogy az Egyesült Királyságban a megkérdezettek 65%-a a bevándorlást inkább problémának, mint lehetőségnek tartja. Ugyanígy vélekedik erről a kérdéstről a spanyolok 53, a németek 44, és a franciák 42%-a is. Ezek az adatok egyértelművé teszik, hogy a bevándorlás elősegítésének hangoztatása manapság nem képezi részét a politikai sikerhez vezető útnak. Ahogyan azt Deborah Mattinson, az Egyesült Királyság egyik vezető tudósítója megjegyzi, a bevándorlás kérdése örvényhez hasonlít, amely más politikai területek kudarcait is magába szippantja. Különösen igaz ez a jelenlegi gazdasági válsághelyzetben. A kérdésben való tisztánlátást persze az európai média bevándorlás-ellenessége sem segít.

A közvélemény növekvő aggodalmára adott politikai válasz egyelőre leginkább a bevándorláspolitika korlátozó voltának megerősítésében

merül ki. Az Egyesült Királyságban például, ez a változás igen látványos módon következett be. A koalíciós kormány meghatározta a bevándorlók számának felső határát, és a konzervatívok bejelentették, hogy az éves szinten százezres nagyságrendet tízezresre kívánják leszorítani. A korlátozás természetesen csak az Európai Gazdasági Térségen kívülről érkezőkre vonatkozik, és most már nem csak a képzetlen, de a magasan képzett munkát vállalni kívánókat is érinti. Amíg 2009-ben 18780 magasan képzett bevándorló kapott belépési engedélyt az országba, most összesen 1000 db vízum áll a jelentkezők rendelkezésére. A kormány a nemzetközi diákok számát is korlátozni igyekszik. Ennek érdekében megemelte a nyelvi követelményeket, és megszüntette az iskola befejezését követő munkavállalás lehetőségét is.

A schengeni országok európaiak millióinak szabad mozgását biztosították az elmúlt évtizedekben, de az utóbbi időkben ezek is számos szigorítást vezettek be. Idén 25.000 bevándorló érkezett a kontinensre észak-Afrikából, és emiatt ezekben az országokban is felmerült a határokon belüli ellenőrzések számának növelése iránti igény. Az Afrikai Tavasz következtében elindult menekültáradat, az Unió országainak viszonyára sem volt hatás nélkül. Olaszország arra panaszkodik, hogy nem kap elég segítséget az EU-tól, hogy kezelni tudja a határainál kialakult kaotikus helyzetet (Lampedusa); a franciák dühösek az olaszokra, amiért olyan vízummal látják el a bevándorlókat, amelyek legálisan átmehetnek Franciaországba; Dánia pedig nemrég kijelentette, hogy egyoldalúan vissza fogja állítani a határellenőrzést Németországgal, és Svédországgal szemben.

A megszorító politika erősödése ellenére viszont egyre többen ismerik fel azt is, hogy a bevándorlás komoly gazdasági előnyöket is hozhat. A bevándorlás pl. Európa szerte megoldást nyújthat az öregedő népesség problémájára is.

A munkaerő bevándorlásának pozitív hatásai lehetnek, de ehhez szükség lenne annak hatékony szervezésére. A döntéshozók eddig sajnos kevés figyelmet fordítottak a „szervezett bevándorlás”, a szélesebb értelemben vett munkaerőpiac, és más területek összehangolására. A százezer számra érkező bevándorló munkavállalók láttán a célországok állampolgárai egyre inkább úgy érzik, hogy a migránsok elveszik előlük a munkahelyeket, leszorítják a fizetéseket, és mivel hajlandóak rosszabb körülmények között dolgozni, negatív irányba befolyásolják az általános munkafeltételeket. Miközben nyilvánvaló, hogy ez az érvelés nem teljesen alaptalan, az is egyértelmű – és erről általában senki sem beszél – hogy a bevándorlók idővel maguk is munkahelyeket teremtenek, illetve adó-, és járulék befizetéseikkel hozzájárulnak a befogadó ország költségvetéséhez, valamint a gazdaság működésére is jó hatással vannak. Ráadásul a bevándorlás szinte

elhanyagolható mértékben van hatással a munkanélküliségre. Az viszont valóban megfigyelhető, hogy a kevesebbert is szívesen dolgozó bevándorlók, bizonyos szektorokban valóban leszorítják valamelyest a béreket. Éppen ezért kellene sokkal nagyobb figyelmet fordítani a munkaerő bevándorlásának szervezésére, és irányítására. Közben a bevándorlás okait, és lehetséges hatásait vizsgáljuk, nem szabad elmennünk amellett a kérdés mellett sem, hogy tágabb értelemben mi eredményezi a nagyszámú külföldi munkaerő megjelenését az egyes államok munkaerőpiacán. Az Egyesült Királyságban például folyamatos hiány mutatkozik a szakképesítéssel rendelkező építőipari munkásokból. Ennek okát pedig a nem megfelelő munkaerőpiaci szabályozásban, és a szakképzés hiányosságaiban kell keresnünk. A rossz munkakörülmények, alacsony bérek, és a megbecsültség hiánya, a brit állampolgárok szemében nem teszik vonzóvá, hogy pl. a szociális ellátó rendszerben dolgozzanak.

Azokban az országokban, ahol a bevándorlókkal szemben korlátozások vannak érvényben, a döntéshozók ezt gyakran azzal magyarázzák, hogy a bevándoroltak körében sokkal nagyobb a munkanélküliek aránya, mint az állampolgárok körében. Németországban pl. azt mutatják a felmérések, hogy a bevándorló munkanélküliek aránya két és félszerese a német munkanélküliekének. Abbéli félelmében, hogy sokan csak a jóléti állam biztosította segélyezési rendszer előnyeit szeretnék élvezni, több állam is lépcsőzetessé tette a bevándorlók számára a segélyekhez és támogatásokhoz való hozzájutás lehetőségét. Egyszerűbben fogalmazva, a hozzájárulás elve érvényesül, vagyis a bevándorlónak először be kell fizetnie a kasszába, és csak azután vehet ki belőle. Gondoljunk csak arra, hogy Nagy-Britannia egészen 2011-ig korlátozta a 2004-ben csatlakozott, úgynevezett A8 országok állampolgárainak a brit szociális rendszerhez való teljes körű hozzáférést, és ezt az A2 országaival (Románia, Bulgária) szemben a mai napig fenntartja.

Az Európai Unió, amely magát globális szinten normateremtő erőnek tartja, csak vajmi kevés joggal hirdetheti ezt magáról, ameddig a menekülteknek nem hajlandó az őket jogilag megillető védelmet biztosítani, és eltűri, hogy a Földközi-tenger hullákat sodorjon a partjaira. Igaz mára már történt valamiféle előrehaladás a háborús övezetektől érkező menekültek védelmének biztosítása érdekében, de az Uniónak alapvetően még nem sikerült teljesen megnyugtató módon kezelni a kérdést. Pedig Európának nagyon súlyos etikai és humanitárius problémával kell szembenéznie a külső határait illetően.

Összességében elmondható, hogy az európai közvélekedés jelenleg elutasító a bevándorlókkal szemben, és ez nem csak a szélsőjobb, de még a balközép pártok politikai retorikájában is megmutatkozik. A nagypolitikának

több prominens személyisége hangoztat egyre gyakrabban multikulturalizmus ellenes véleményeket. Persze olyanok is vannak, akik már felismerték, hogy a bizalom, és szolidaritás erősítésével, valamint egy sokkal átfogóbb bevándorlást szervező stratégia kidolgozásával Európa sokat nyerhet.

Szokatlan irányelvek (Elsbeth Guild)

Az Unió bevándorlással kapcsolatos irányelvei következetlenek és túlságosan korlátozók

Az észak-Afrikából megindult bevándorlási hullám csak a legutóbbi fájdalmas emlékeztetője annak, hogy az Európai Uniónak teljes ráncfelvarrást kellene végrehajtania bevándorlási irányelvein. A bevándorlási politika nemzetközi szinten való kezelése persze egyáltalán nem könnyű feladat, de az Uniónak mégis meg kell oldania. A közös irányelvek jelenlegi hiánya első sorban az egyes tagállamok között hiányzó konszenzusnak tudható be.

2011 áprilisában sok európai mezevára értesült róla, hogy Franciaország lezárta Olaszországgal közös határát, miután Róma letelepedési engedélyt adott számos tunéziai bevándorlónak. A határellenőrzés, bevándorlás, és a menedékkérelem mind érzelmeket felkorbácsoló területek, ezért érdemes néhány számadatot is megvizsgálnunk, mielőtt külön-külön is szót ejtünk róluk. Mivel az Unió földrajzilag hatalmas területre terjed ki, és megközelítőleg 500 millió lakossal rendelkezik, a területére be,- és kilépők számát nagyon nehéz nyomonkövetni. Annyit ugyanakkor elmondhatunk, hogy egy 2009-es felmérés 6,5 millió be,- és kilépőről számol be, egy hetes intervallumban, az Unió külső határain. Ebből legalább 2 millió fő harmadik ország állampolgára volt. Az adat azt mutatja tehát, hogy évente megközelítőleg 104 millió harmadik országbeli lakos érkezik az Unió területére.

Azoknak a külföldieknek a számát, akik nem egyszerűen belépnek a közösség területére, de letelepedési engedélyért is folyamodnak, már viszonylag könnyebb nyomonkövetni. Az Európai Bizottság által kiadott jelentés alapján pl. 2009-ben az Unió 411.379 letelepedési engedélyt adott ki, és 625.308-at családegyesítés okán. Az Eurostat jelentéséből pedig megtudhatjuk, hogy a menedékkérelmet kérők száma 2009, és 2010 márciusa között 256.280 fő volt. Természetesen azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a nyilvántartott eseteken kívül számos harmadik ország béli bevándorló él nem hivatalosan az Unió területén. Az EU külső határainak ellenőrzéséért felelős ügynökség, a Frontex szerint 2010-ben 34.000 illegális határátlépőt tartóztattak fel.

Igaz, hogy az EU nem minősül államnak, mégis vannak állampolgárai, és van külső határa. A négy alapvető szabadságjog közül, amelyeket az EU létrehozásakor fektettek le az alapítók, az egyik a munkaerő szabad